

TALONG

Pagtanum sa Gawas o Hawan nga Lugar

Pamilya o Grupo sa Tanom: Solanaceae
(atsal, talong, talong)

Pag-ilis-ilis sa Tanom

Human sa pagtanum sa talong, pulihan kini ug utanon nga *Cucurbits* sama sa melon, balantiyong, paliya, pipino, dahunon nga mga utanon, *Brassicas* ug mais. Likayan ang pagtanum ug atsal, human sa pagtanum ug talong o ibalik ba kaha hinuon ang pagtanum niini.

Klima ug Matang sa Yutang Tamnan

Ang pinakamaayo nga temperatura alang sa pagtanum sa talong mga anaa sa 21–30°C. Mumenos ang pagpamunga kon ang kainiton sa panahon mulapas na sa 35°C ug kon muobos usab sa 18°C. Ang talong muangay sa pagtubo sa yuta nga bukagay (balason) ug tabunok, ug ang yuta nga napundok o binanlas sa baha, sa yuta nga dili maglugok ang tubig. Maong likayan gayud ang yutang tamnan nga pilit-pilit o dili dali mahuphop ang tubig. Dagaya sa mga lata nga organik matter, nga ang kaaslumon naa sa 6.0 hangtud sa 6.5.

Pag-andam sa Yutang Tamnan

Limpyohi ug kuhaa ang sagbot sa yuta nga tamnan. Sukda ang gikinahanglang kadak-on ug daruha. Pagsukod ug usa ka metros ug tunga nga kalapdon nga kanal sa tunga-tunga sa matag luna. lisa ang matag luna nga tamnan sa kahabugon nga 20 hangtud sa 30 ka sentimetro. Kahiga ang tamnan nga luna gamit ang *rake* ug andama ang plastik nga pangtabon.

Ibukhad ang plastik nga tabon sa tamnanan diin ang pilak o plata (*silver*) nga kolor maoy ipaibabaw ug ang itom nga kolor niini maoy sa ilawom inigtapon sa giandam nga yuta nga tamnan. Hugti ang plastik nga tabon gamit ang kawayan sa isigka-kilid niini matag 15 hangtud sa 20 centimetros nga gilay-on. Butangi usab ug mga tusok nga kawayan ang tabon nga plastik nga may katas-on nga 5 hangtud sa 10 ka metros ug may kabag-on nga 1.5 centimetros. Dugangi pa kini ug butang ug mga sanga-sanga sa kahoy kada 50 centimetro ang gilay-on aron lig-on

ug dili mawalis ang gitabon nga plastik. Aron malikayan ang mamugnang kainiton sa ilawom sa gitabon nga plastik, busluti ug gagmaying bangag ang tabon nga plastik nga susama sa nag-ikis ikis nga porma matag 50 sentimetros aron makahungaw kini. Mas sayon ug maayong gamiton ang lata nga may nagbaga nga uling sa sulod aron sa paghimo sa maong mga buslot o lungag.

Natural nga Pangtabon: Agi ug puli o hulip sa plastik nga tabon, pwedeng mugamit ug mga dahon sa madre de kakao nga may kabag-on nga 2.5 sentimetros aron mapugngan ang dali nga pag-alisngaw sa tubig hinungdan sa daling pagka-uga sa yuta ug aron usab mapreserba ang tubig nga anaa niini. Sa maong paagi mapugngan usab ang pagturok ug pagtubo sa mga sagbot ug si-ot. Ang tanom nga 'Hagonoy' maoy epektibo ug pinakamaayong pangtabon sa yuta. Pwede usab nga gamiton ang uhot ug tahop sa humay o dahon sa madre de kakaw isip pangtabon sa yuta gitamnan.

Plastik nga pangtabon nga pwede ng buslotan

Pagbalhin sa Lawngon nga Igtatanum

Siguradoha nga himsug ug wala atakiha ug sakit ug mga dangon nga insekto ang lawngon sa atsal nga igtatanom. Ampingi ang lawngon aron malikayan ang pagkadaut niini. Kon maayo ang tubo sa lawngon nga igtatanom, ug human kini gipatubo sulod sa 4 ka semana ug sa may 4-5 na kini ka mga dahon, pwede na kining ibalhin ug tanum sa luna nga giandam

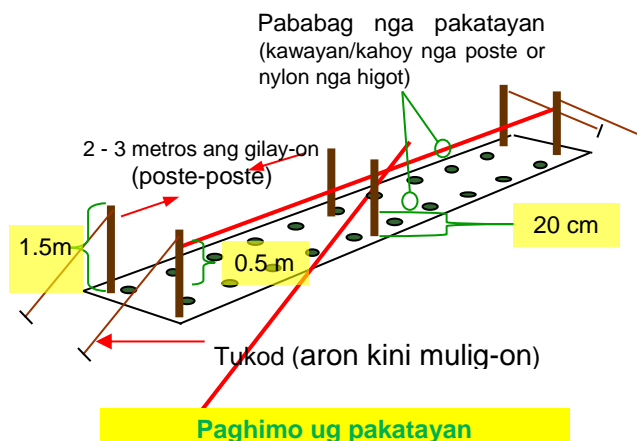
Gamiti ug estro nga maoy gamiton sa pag-inom sama sa *softdrinks* sa pagputos sa punoan sa lawngon usa ka adlaw sa dili pa kini ibalhin aron dili kaunon sa timos ug uban pang mokaon nga insekto.

Buhaton ang pagbalhin sa lawngon kon landong na o sayo pa sa buntag samtang wala pay init ang adlaw. Ihinay kini pag-tisuk ug tabuni ang gi-andam nga bangag sa yuta.

Bisbisi dayon ug tubig aron mas maayo ang pagkahimutang sa mga gamut ug yuta. Bisbisi usab ang palibot sa tanom ug 'fungicide' kung gikinahanglan.

Pagpakatay sa Tanom

1. Pakataya ang mga tanom duha ka semana gikan sa pagbalhin niini.
2. Pagbuhat ug pakatayan gamit ang kawayan ug mga poste gamit ang ipil-ipil sa matag kilid sa saburan nga naay duha hangtud sa tulo ka metro ang gilay-on ug usa ug tunga sa metro ang gihabugon.
3. Paghigot ug alambre nga pahigda sa isig ka tumoy sa poste nga kawayan sa may kahabugon nga tunga sa metro. Ihigot ang mga sanga sa talong didto sa alambre gamit ang pisi.

4. Kon ang tanom magsugod na ug pamunga, seguradoa nga walay natumba ug naglaylay nga sanga, kinahanglan nakatindog ang mga sanga niini aron malikayan ug walay kataguan ang mga peste o dangon. Hikti ang naglaylay nga mga sanga nga daghan og bunga aron dili kini mangatumba o mabali

Pagguna sa Sagbot

- Bugwala ang yuta sa dili pa kini tamnan aron mamenosan ang pagtubo sa sagbot ug malikayan ang paggahi niini.
- Gamiti ug organiko nga pangtabon sa yuta aron mamenosan ang sagbot.
- Kon dagko na ang tanom, gamiti na kini ug guna sa pagtangtang sa mga sagbot o siot.
- Bombahi ug herbicide o pamatay sa mga sagbot ang mga kanal ug sa taliwa sa mga luna nga gitamnan.

Pagpupo sa Bunga

Pupo-a ang mga bunga matag 3 hangtud sa 4 ka adlaw ang lat-ang kon kini igbabaligya sa merkado. Kasagaran mahimo ng pupo-on ang mga bunga human sa 55 hangtud sa 65 ka adlaw gikan sa pagtanom, kon kini dagko, linghud o depende na usab sa gusto sa mamalitay.

Ang linghud o sobra na nga kaguwangan/kahinugon sa bunga maoy hinungdan sa dali niining pagkadunot ug pagkadaut maong kinahanglan nga pupo-on na kini kon maabot na ang saktong kalidad o kaguwangan. Ang pagpamupo sa talong buhaton sa sayo sa buntag samtang bugnaw pa ang panahon o ang temperatura sa kabuntagon aron mamenosan ang kainiton sa bunga. Ipahimutang sa landong nga dapit ang pinupo nga bunga nga dili gayod mainitan.

Pamaagi sa Pagpamupo: Sa pagpamupo, gamiti kini ug hait ug limpyo nga kutsilyo o gunting. Tiguma ug ilubong ang mga nangasakit nga bunga aron mamenosan ang pagtakod ug ang pagkuyanap sa mga sakit sa tawnganan.

Pagdumala sa Abono, Patubig ug Paglikay sa mga Peste ug Sakit nga Motakboy sa Talong

PERYOD SA PAGTUBO SA TALONG					
	Sa Dili pa Itanum	Pagbalhin ug Tanom	Pagtubo	Pagpamulak/ Pagpamunga	Paggulang
Abono					
	<p>Sa dili pa itanom, butangi daan ug abono ang matag lungag nga taman ug isagol kini sa yuta. Sa panahon sa pagtubo na sa tanom, abonohi kini pag-usab usa ka pulgada ng distansya gikan sa punoan sa tanom. Seguradoa gayod nga dili maigo sa dahon sa tanom ang abono aron malikayan ang pagkasunog niini. Dugang abono pa ang ihatag sa tanom kada ika-duha ka semana hilabina sa panahon sa pagpamunga ug human ang pagpamupo sa bunga niini. Gamita kini nga basihan kon kanus-a ug unsay gidaghanon sa pag-abono.</p>				
Kanus-a	1 ka semana sa dili pa itanom.	2 ka semana human ug tanum	4 ka semana human ug tanum	6 ka semana human ug tanum	Dugang pa nga pag-abono.
Gidaghanon	10 ka gramo nga <i>complete</i> nga abono (16-16-16) 1 kumo nga organic nga abono	150 ka gramo nga <i>calcium nitrate</i> (CaNO ₃) itunaw sa 8 Litro nga tubig- inig ka 3, 6 ug 9ka adlaw human sa pagbalhin ug tanum	10 ka gramo nga <i>Ammonium phosphate</i> (16-20-0) kada semana (sa ika- 2 ug ika-4 nga semana) <i>complete</i> nga abono (16-16-16) sa ika-tulo nga semana)	1 kutsara (10 gramo) nga <i>muriate of potash</i> (0-0-60) sa ika- 5,6,8 ug 9 ka semana gikan sa pagbalhin ug tanum. 1 kutsara (10 gramo) <i>complete</i> (16-16-16) sa ika-7 ug 10 nga semana	Subli-a ang pag-abono kon gikinahanglan.
Patubig	<p>Pagsukod ug tubo nga gamiton sa patubig nga maoy mobisbis sa tanom kada tudling. Gamiti ug tag-usa ka tubo kada tudling nga may bangag nga 25 centimetro ang gilay-on nga maoy silbing agasanan sa tubig alang sa pagbisbis sa mga tanom. Pinaka maayo nga pamaagi nga bas-on pag-ayo ang yuta kay makatubo gilayon ang gamut sa talong sa ingon niini nga yuta.</p>				
		Bisbisi ang bag-ong tinanom nga lawngon kada adlaw, direkta sa punoan sa tanom hangtud nga kini maulian o wala na malawos (1-2 ka semana)	Eksaktoha sa pagbisbisi ang talong hangtud nga ang yuta mabasa na pag-ayo mga unom ka pulgada	Bisbisi kada ika 3 ngadto sa ika upat ka adlaw mga upat hangtud sa unom ka oras o hangtud nga ang yuta mabasa na pagmaayo. Ayaw paughi o pasobrahe ang tubig sa tanom.	
<p>Aron mamenosan ang pagpangatake sa mga sakit, gamita ug himsog ug dili sakiton ang mga lawngon nga igtatatum labi na sa panahon sa pagbalhin niini.</p>					

TAMDANAN SA MAG-UUMA

	Eggplant Shoot and Fruit Borer (EFSB) o ang ulod sa udlot ug bunga sa talong, Mealybug, Mirid bug, aphids, thrips, mites	Eggplant Shoot and Fruit Borer (EFSB) o ang ulod sa udlot ug bunga sa talong, Mealybug, Mirid bug, aphids, thrips, mites	Eggplant Shoot and Fruit Borer (EFSB) o ang ulod sa udlot ug bunga sa talong, Mealybug, Mirid bug, aphids, thrips, mites	Eggplant Shoot and Fruit Borer (EFSB) o ang ulod sa udlot ug bunga sa talong, Mealybug, Mirid bug, aphids, thrips, mites
Mga Sakit	Aron mamenosan ang pagpangatake sa mga sakit, gamita ug himsog ug dili sakiton ang mga lawngon nga igtatanum labi na sa panahon sa pagbalhin niini.			
	Bacterial wilt (pagkalaws ug paglamatay tungod sa Bacteria), fusarium wilt, blight, stem rot (pagpangalata sa punoan ug sanga), bacterial spot	Bacterial wilt (pagkalaws ug paglamatay tungod sa Bacteria), fusarium wilt, blight, stem rot (pagpangalata sa punoan ug sanga), bacterial spot	Bacterial wilt (pagkalaws ug paglamatay tungod sa Bacteria), fusarium wilt, blight, stem rot (pagpangalata sa punoan ug sanga), bacterial spot	Anthracnose (itom-itom o tawmton sa bunga), Bacterial wilt (pagkalaws ug paglamatay tungod sa Bacteria), fusarium wilt, blight, stem rot (pagpangalata sa punoan ug sanga), bacterial spot

Pag-atiman sa Napupo nga Bunga

- Aron malikayan ang pagtakod sa mga daut nga bunga ug dali niining pagkadaut, lahi-lahia ang mga bunga basi sa kalidad niini. Ilahi ang mga bunga nga maayo ug kalidad sa mga dauton.
- Aron maka presyo kag dako, ilahi ang pinaka maayo nga kalidad o klase sa bunga, lahi-lahia kini basi sa kolor, gidagkuon ug depende sa gipangita ug gikinahanglan sa mamalitay.
- Aron mamenosan ang mga gasgas ug bun-og sa bunga, likayi nga kini mahulog, ayaw iitsa ug ayaw usab guyura ang sudlanan niini.
- Ayaw usab lingkuri o tungtungi ang ibabaw nga bahin sa tinapok nga utanon o talong.
- Ayaw ipugos sa pagsulod sa sudlanan ang mga talong kon dili na gyud kini maigo. Likayi usab nga kuwang ug sobra ang isulod sa sudlanan.
- Aron malikayan ang pagkagaggas sa bunga, hapini ug dahon sa saging, newspaper, tela, o bisan unsa nga panghapin kon kini isulod sa bukag, kahon nga kahoy o plastik o sa karton.

Kon napupo na ang mga bunga, mas dali na kining madunot ug madaut kon itandi sa naa pa kini sa punoan.

- **Pupoa** ang mga bunga kon hapon na o di kaha sa sayo sa kabuntagon samtang bugnaw pa ang panahon.
- **Ibutang** gilayon sa landong ang mga pinupo nga bunga ug likayi nga mabuwad sa init sa adlaw.
- **Kuhaa ug ilain** ang mga bunga nga dili maayo ang porma ug ang mga nadaut tungod kay giatake ug insekto.

- **Lahia** ang mga bunga nga susama ang kolor ug gidagkuon, ang naa sa matang nga hilaw, kalbanga-an/tagilhaw ug hinog. Ibutang kini ug lahi nga sudlanan. Tan-awa ang saktong kolor ug gidak-on sa bunga pinasikad sa nahaunang basihan (standards). Ibutang sa segunda nga kalidad ang nahabiling mga bunga aron sa niining paagi, makapresyo ka ug eksakto sa imong produkto depende sa kadak-on ug kolor o kalidad.
- **Isulod** sa karton kung mahimo ang mga napupo nga bunga nga dad-on ug ibaligya sa merkado. Ayaw palingkuri ang karton o ibutang ba hinuon kini ilawom sa ubang mga utanon aron malikayan ang pagkadaot ug pagkalata niini.
- **Ibaligya** gilayon ang mga napupo nga bunga. Kung mahimo, i-biyahe kini sa gabii o di kaha sa sayo sa buntag kay kon madugay kini ug pondo, mas musamot nga dali ra kining madaut.
- **Pidbak:** Susiha kon giunsa ug unsa ang mga pamaagi sa paghatod sa imong abot didto sa merkado ug kanunay nga paningkamuti nga mapalambo pa ang kalidad sa imong produkto sa merkado.

Pakisusi

- Limpyuhan ug kuhaon dayon ang nahibilin nga tanom nga inip-an na sa bunga. Daruhon ang gitamnan aron malikayan ang pagtakod ug pagdaghan sa mga peste ug sakit nga mahimong makatakod sa uban pang mga himsog nga tanom. Importante gayud kaayo kini nga pagabuhaton.

TAMDANAN SA MAG-UUMA

Applied Horticultural Research Pty Ltd (AHR), the Australian Centre for International Agricultural Research (ACIAR) and NSW Department of Primary Industries (NSW DPI) make no representations and expressly disclaims all warranties (to the extent permitted by law) about the accuracy, completeness, or currency of information in this fact sheet. Users of this material should take independent action before relying on its accuracy in any way. Reliance on any information provided by AHR, ACIAR or NSW DPI is entirely at your own risk. AHR, ACIAR or NSW DPI are not responsible for, and will not be liable for, any loss, damage, claim, expense, cost (including legal costs) or other liability arising in any way from your use or non-use of information in this fact sheet, or from reliance on information AHR, ACIAR or NSW DPI provides to you by any other means.